

90 aastat Ala kooli

Oktoobri esimestel päevadel ootas Ala põhikool oma endiseid õpilasi taas külla, et meenutada olnut ja kaeda, mis koolis praegu teoksil.

90 aastat kooliharidust jaganud hoone sai üheks laupäevaõhtuks täidetud laulu, tantsu, muusika ja hulga mälestustega. Meie kooli oli tulnud tervitama külalisi nii naabrusest kui ka kaugemalt. Vilistlasi oli «eistest», aga ka kaugematest päevadest.

Kõige eakam külaline oli Leopold Viirpalu, kes lõpetas kooli 1940. aastal. Isiklikult meeldisid mulle tema meenutused koolipõlvest viimase lennuna esimeses Eesti Vabariigis: kuidas süvendati rahvuslikkust, kuidas Ala külast sõitis läbi Nõukogude armee, kuidas raadiost kuulati kuuldemängu «Nimed marmortahvlil».

Vilistlaste ja endiste direktorite sõnavõttud panidki kokku Ala põhikooli imelise ajaloo. Tänäsed õpilased näitasid meid väisama tulnud külalistele, mis lisaks õppimisele veel nende koolipäeva mahub. Kava oli nii sisult kui vormilt rahvuslik ning laval võis näha nii Ala kooli kõige nooremaid kui ka Ala küla kõige eakamaid. Oli laulu nii mudilaskoorilt kui lasteaia suurematelt lastelt.

Lauluga astusid üles ka vanema astme tüdrukud ja õpetajad. Näha võis ka rahva- ja moodsamat tantsu, kuulda sai klaverimuusikat. Väga meeldiv oli näha esinemas ka kooli vilistlasi: Jaana Marksi klaveril ja tantsurühma Liisud liikmeid koos Hõbetähga «Taagepera polkat» esitamas.

Aitäh külalistele, kes tulid ja nautisid! Aitäh õnnitlejatele! Aitäh toetajatele, tänu kellele Ala põhikooli niikaua püsinud ja loodetavasti püsib veel aastaid. Aitäh külale, kes ikka ja jälle oma lapsi selle maja uksest sisse toob ja nii seda kooli elus hoiab!

Suur tänu, armas Ala kooli pere, et ühendasime jõud ja tähistasime oma kooli suurt juubelit. "Nii ilus on mõelda, et miski ega keegi ei kao päriselt. Igatahes koguvad meie hingelinnud jõudu, et jääda igikestvalt lendama Maa ja Taeva vahel," (Virve Osila)

Kädi Agu
Ala Põhikooli huvijuht

Kontsert Ala kooli juubeli puhul

Põhjamaade kohtumisel Nossebros

Nossebros toimus 4.–6. septembril meie põhjamaiste sõpruslinnade/valdade kokkutulek. Norrast oli esindatud Hemsedal, Soomest Kalvola (keskusega Iittalas), Rootsist Essunga (keskusega Nossebros) ja Eestist Tõrva. Kohtusid omavalitsuste juhid ning igast riigist viis noort. Noortele oli eraldi programm.

Tõrvat esindasid Tõrva gümnaasiumi õpilasesinduse aktivistid Marietta Juurikas, Grete Allilender, Kristi Koppel, Kirsika Mägi ja Karl Kirt. Meie linna juhtidel ei olnud kahjuks aega üritusel osaleda.

Järgnevalt saame lugeda Tõrva noorte Grete ja Marietta meenutusi sellest reisist.

Nossebrosse jõudsimel 4. septembri pärastlõunal. Seal olid ka noored Tõrva kolmest sõpruslinnast. Meid võeti vastu väga sõbralikult.

Esmalt läksime Ginzasse, mis on CDsid ja DVDsid tootev firma mõni kilomeeter Nossebrosst eemal. Sealt oli võimalik ka CDsid või DVDsid

osta, aga kuna kõik olid rootsikeelsed, jäi meil see ettevõtmine vahele.

Siis suundusime tagasi Nossebrosse ja söime seal väga maitsvat õhtusööki. Saime tutvuda ka Rootsi ja Norra noortega, kelle kohta oskame vaid häid sõnu öelda. Õhtu teise poole veetsime suures telgis leiba ja vahukomme küpsetades ning omavahel juttu puhudes. Seejärel jagati meid kampingumajakesse ja heitsime magama.

Järgmise päeva hommikul tutvustati meile Nossebro linna. Ilm oli Rootsimaal õudne: aina sadas ja sadas. See aga meid ei häirinud, sest edasi suundusime kohalikkude spordisaali võrkpalli mängima. Pärast higistamist oli vaja aga end uuesti söögiga kosutada.

Pärast söömist võtsime suuna õuduste majja, mis oli tõesti väga-väga jube. See ei olnud üldsegi tavaline õudustemaja, kus on mingid mannekeenid või jubedad pildid, seal olid päris inimesed, kes maskee-

runud jubedateks kummitusteks ja koletisteks. Pärast kõike seda õudust oli meil vaba aeg, mille sisustasime kohaliku supermarketi külastamisega.

Seejärel ootas meid pidulik õhtusöök, kus kõik külalised tänasid kohtumise ja vastupidi. Ühesõnaga kõik jagasid kingitusi. Pärast äärmiselt maitsvat õhtusööki toimus noortele kinoõhtu. Vaatasime üht Rootsi filmi, mis oli sisukas ja pani mõtlema. Kuna oli viimane õhtu koos uute sõpradega, otsustasime selle koos veeta: kaarte mängides ja vesteldes.

Viimane hommik Rootsis oli väga kaunis, kuid ka kurb, sest oli ju aeg sõpradega hüvasti jätta. Ning pärast hüvastijätu hakkasimegi Stockholmisse poole sõitma. Jõudsimel kenasti õigel ajal laevale ning 7. septembri hommikuks olime taas kodumaa pinnal. Jäime kõik reisiga väga rahule ning loodame, et tulevikus avaneb võimalus veel sellistest üritustest osa võtta.

Ülevaate koostas
Tiiu Madal

Tõrva linnavolikogus arutati ja otsustati 22. septembril 2009

1. Volikogu otsustas osaleda projekti «Tõrva Kinomuuseumi turismiobjektina väljaarendamise teostatavus- ja tasuvusanalüüsi ning arhitektuurse eskiisprojekti koostamine» kaasrahastamisel summas 25 000.- krooni.
2. Kuulati ära linnaape Agu Kabritsa ülevaade linnavalitsuse ja hallatavate asutuste vahepealse tegevuse kohta.
3. Võeti vastu Tõrva linna 2009. aasta lisaeelarved.
4. Volikogu kehtestas Tõrva gümnaasiumi pedagogide töö tasustamise alused.
5. Volikogu kehtestas Õhnekalda kinnistu detailplaneeringu.
6. Volikogu asutas Tõrva linnavalitsuse hallatava asutuse Tõrva Avatud Noortekeskus ja kinnitas asutuse põhimääruse. Siiani tegutses noortekeskus Tõrva kultuurimaja koosseisus.
7. Volikogu moodustas 7-liikmelise jaoskonnakomisjoni kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste läbiviimiseks ning nimetas kaks komisjoni asendusliiget.
8. Volikogu muutis Tõrva linnavolikogu 09.03.2001 määrusega nr 7 kehtestatud «Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liitumistasu». Juriidilistele isikutele lisandub liitumistasule alates 01.10.2009 käibemaks.

Signe Kiin
Linnasekretär

Lisa 1 Tõrva Linnavolikogu 22.09.2009 määrusele nr 13

Lisaeelarve september 2009.a.

TULUD

Valga maavalitsus (toetus alaealiste komisjonile)	6 000,00
Valga maavalitsus (puuetega lapse hoiuteenuse toetus)	5 098,00
PRIA koolipiimatoetus	45 692,04
Keskonnainvesteeringute Keskus SA	26 400,00
Eesti Kultuurkapital	20 500,00
Valga maavalitsus (tervise- ja spordiradade toetus)	77 500,00
Eesti Muusikakoolide Liit	9 882,00
Archimedes SA	14 995,20
Rahandusministeerium (õppelaenu kateks)	16 442,00
Rahandusministeerium (tasandusfond)	23 190,00
Ettevõtlike Arendamise SA	2 537 583,71
2 783 282,95	

KULUD

Muu avalik kord (alaealiste komisjon)	6 000,00
Lapsehoiuteenuse toetus	5 098,00
Tõrva gümnaasiumi koolipiim	35 564,47
Lasteaia Mõmmik koolipiim	5 435,99
Lasteaia Tõrvalill koolipiim	4 691,58
Tõrva gümnaasium (KIK projekti kulud)	26 400,00
Spordiüritused	20 500,00
Sport	77 500,00
Muusikakool	9 882,00
Turism, välissuhted	14 995,20
Tõrva kultuurimaja õppelaenu	3 630,00
Lasteaia Mõmmik õppelaenu	6 406,00
Lasteaia Tõrvalill õppelaenu	6 406,00
Riiklik toimetulekutoetus	128 063,00
Tõrva gümnaasium (personali töötasu)	-104 873,00
Lasteaia Mõmmik hoone rek	2 537 583,71
2 783 282,95	

Eelarve muudatus

KULUD

Projektide kaasfinantseerimine	-124 300,00
Lasteaia Tõrvalill (hoone soojustus – omafinantseerimine)	124 300,00

Lisa 2 Tõrva Linnavolikogu 22.09.2009 määrusele nr 13

Negatiivne lisaeelarve september 2009

TULUD

Üksikisiku tulumaks	-1 000 000,00
---------------------	---------------

KULUD

Linnavalitsus	-60 000,00
Elektrienergia	-3 000,00
Soojamajandus	-40 000,00
Transport (bussikulud)	-10 000,00
Turism ja välissuhted	-5 000,00
Üldmajanduslikud arendusprojektid	-135 000,00
Linnahaljastus	-45 000,00
Elamumajandus	-20 000,00
Tänavavalgustus	-100 000,00
Linnahoolduse Asutus	-100 000,00
Sporditegevus	-10 000,00
Muusikakool	-10 000,00
Noortekeskus	-30 000,00
Kultuuriürituste toetamine	-22 000,00
Lasteraamatukogu	-20 000,00
Linnaraamatukogu	-40 000,00
Kultuurimaja	-80 000,00
Kalmistu	-5 000,00
Lasteaia Mõmmik	-41 000,00
Lasteaia Tõrvalill	-24 000,00
Tõrva gümnaasium	-100 000,00
Muu eakate sotsiaalne kaitse	-6 000,00
Hooldajatoetus	-62 000,00
Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	-32 000,00
-1 000 000,00	

Helme 680

Aasta 1329 on meile kodulooliselt tähtis aasta. See tähistab Helme kihelkonna jälgitava ajaloo algust.

14. sajandil allus Eesti Saksamaa võõrvallutajatele. Samal ajal püüdis Leedu Suurvürstiriik oma võimu Ida-Euroopas laiendada. Huvide konflikt põhjustas sageli leedulaste ja sakslaste vahelisi lahinguid.

1329. aastal on leedulased teinud sõjaretke meie maile ja just tollast lahingut kirjeldades on esmakordselt kirjalikes allikais nimetatud Helme nime.

Helme kihelkond eksisteeris juba palju varem, muinasajal. Arvatavasti oli siia rajatud juba ka kirik ja kogudus. Ent teame seostada Helme kihelkonda ja kogudust aastaga 1329 ja saame tähistada Helme kihelkonna ja koguduse 680. aastapäeva.

Ajaloo allikmaterjalid on muidugi katkendlikud. Nii leiame teateid 1613. ja 1640. aastast, et Helme kihelkonna kirik seisab varemetes. Arvatavasti sai kirik kannatada Liivi sõjas 16. sajandi lõpus. 1560. aastal toimus ju otsustav lahing Oomulis, kus venelased purustasid sakslaste Liivimaa Ordu. Alles 1674. aastal teatatakse taastatud kirikust.

Järjekordne tõsine lahing toimus Põhjasõja ajal, 1702. aasta 19. juulil Hummulis, kus Vene väed löid Rootsi armeed ja venelased põletasid meie kiriku. Läks taas tükk aega, enne kui kirik taastati.

Samadest sajanditest räägitakse teistestki kirkirikust, mis asus Helme Maarja kirikust 500 meetrit lõuna pool. Tegemist oli Issanda Ihu kabeliga. 16. sajandi dokumentides kirjutatakse, et suurem kirik oleval olnud sakslaste kirik ja väiksem, Issanda Ihu kabel, eestlaste kirik. Kui aga suur kirik varemetes oli, käinud kõik väikeses kirikus jumalateenistustel.

Issanda Ihu kabeli kohta kõnelatakse ka legendi, et väikesel kirkul olnud kõrge torn, mis paistnud merele ja seganud laevade liiklust. Legendi järgi lammutatudki kirik sel põhjusel. Tegelikult süttas 1744. aastal väik Issanda Ihu kabeli. Praegu seisavad selle varemed keset põldu.

Helme kihelkonna Maarja kirik seisib ligi paar sajandit kindlalt. Teises maailmasõjas jäi kirik taas vaenuvägede teele. 1944. aasta septembris kasutasid esmalt sakslased kiriku torni oma kahuritule juhtimiseks ja venelased püüdsid torni hävitada.

Mõni päev hiljem võtsid kirikutorni oma valdusesse punaarmeelehed ning sakslased pommitasid kiriku suunas. Saksa võimas sõjatehnika suutiski pühakojas purustada. Igatseme kirikuvaremeid konserveerida.

Õnneks oli 1847. aastal ehitatud Helme kalmistu lähedale vennastekoguduse palvemaja. See sai aga kannatada Esimese maailmasõja ja Vabadussõja ajal.

1920. aastatel renoveeriti palvemaja põhjalikult ja 1928. aastal see taaspühitseti.

Maarjapäeva jumalateenistus iidse kiriku varemete juures. Ilmar Kõverik

Neljakümneandel aastatel keelustati vennastekoguduse tegevus Eestis. Palvemaja vajas peremeest ja luterlik kogudus pühakoda. Samal ajal oli inimasustus veidi niikunud. Kihelkonna kirikust paar kilomeetrit eemale oli kerkinud Tõrva linn, just vennastekoguduse palvemaja lähiste.

Nii sai palvemajast Helme koguduse kirik ja nüüdseks on siin 65 aastat peetud igapäevaseid luterlikke jumalateenistusi.

Eesti Vabariigi haldusjaotus on 90aastase ajaloo jooksul olnud erinev. Helme kihelkond on selle aja jooksul jaotunud erineval viisil mitmeteks valdadeks. Täna sel päeval jaguneb Helme kihelkond Tõrva linnaks ning Helme, Hummuli ja Põdrala vallaks.

Laias kihelkonnas on ajaloo jooksul leidunud mitmeid pühakodasid. Praeguseks on püsima jäänud Tõrva kirik-kammersaal (1905.aastal ehitatud endine õigeusu kirik), Taagepera Jaani kirik (ehitatud 1674. aastal) ja Riidaja Gerdruta kirik-kabel.

Taagepera kirik ehitati esmalt Helme koguduse abikirikuks ja 1928. aastal rajati iseseisev Taagepera kogudus. Riidaja kabel ehitati 18.–19. sajandil kohaliku mõisapere von Strykide kalmistu kabeliks ning on käesolevaks ajaks taastatud avalikuks kirikuks jumalateenistuste tarvis.

Seega on laias kihelkonnas mitmeid paiku, kuhu kogunetakse palvele ja jutlusele. Kuid kunagisest palvemajast Tõrva linna ääres on kujunenud praegune Helme kirik ja kogu meie kihelkonna kiriklik keskus, kus käib kõige tihedam kiriklik tegevus ja kus töötab ka koguduse kantselei.

See on paik, mis ühendab kogu Helme kihelkonda Raiksillast Piirini ja Koorkülalt Pikasillani. Helme kirik ja Helme kalmistu on kogu meie kihelkonna vaieldamatu ühisosa. Nii on see olnud sajandeid ja seda ei saa paari hetkelise otsusega muuta.

Kuigi Taageperas on oma kalmistu, on Helme ja Taagepera rahva

seotus tihe. Sama tihe on kogu Helme kihelkonna kultuuriline, etniline, keeleline side.

Helme kogudus kuulub Eesti 20 suurema koguduse hulka. Aastatel 1900–1935 on Helme koguduses olnud hingi 12 000, seda on palju rohkem kui praegu kogu meie kihelkonnas elanikke. Liikmesannetajaid märgitakse toona 5000 olevat.

Stagnaajal oli liikmesannetajaid 1200–1300. Enim kahanes nende arv ilmselt kogu Eesti kirikus 1990. aastate teisel poolel. Praegu on meil liikmesannetajaid 550.

Helme koguduse õpetajate loetelu on kergesti meelde jätav. Viimase 200 aasta jooksul on kogudust teeninud peamiselt vaid kuus õpetajat. 1810–1857 Karl Johann Schutte, 1857–1897 Ernst Behse, 1900–1914 Georg Koik (esimene eestlasest õpetaja), 1915–1948 Johannes Uustal, 1948–1996 Valter Vaasa, alates 1999. aastast artikli autor.

Lühiajaliselt on koguduse elus kaasa aidanud mitmed tublid abivaimulikud ja hooldajaõpetajad.

Head sõbrad, kes meid piiri tagant toetavad ja meie eest palvetavad, on Norras Byneset' kogudus, Soomes Laihia kogudus, Lätis Erme ja Karki kogudused, samuti Viljandi sõpruspraostkonnad Saksamaal ja Soomes. Taagepera kogudusel on sõprussuhted ka Soomes Hauho ja Gotlandil Dalhemi kogudustega.

Meie juubeliaasta läheneb juba lõpule ja viimane aeg on tänujumalateenistusele koguneda. Teeme seda kirikuaasta viimasel päeval – laupäeval, 28. novembril, enne kui algavad advendiaeg ja uus kirikuaasta.

ARVO LASTING

HELME 680

laupäeval, 28. novembril

kell 11

Helme kirikus

mulgikeelne jumalateenistus.

KIRIKUTEATED

25. okt kl 13(!) jumalateenistus Helme kirikus, teenib Anna-Liisa Vaher Tarvastust.

1. nov kl 11 usupuhastuspüha jumalateenistus Helme kirikus

1. nov kl 14 usupuhastuspüha jumalateenistus Taagepera kirikus

8. nov kl 14(!) jumalateenistus Helme kirikus. Kaasa teenib Viljandi praost Marko Tiitus.

15. nov kl 11 jumalateenistus Helme kirikus

15. nov kl 14 surnute mälestuspüha jumalateenistus Taagepera kirikus

22. nov kl 11 surnute mälestuspüha jumalateenistus Helme kirikus

15. nov algab ka LEERTIÕ. Ootame leerilapsi 15. nov kl 12 Helme kirikusse.

Piiblitunnid algavad novembri keskel. Täpsem teave kuulustustahvlitel.

Aitäh talgulistele!

2009. aasta on Helme kirikus ja selle ümbruses olnud tõine. Kiriku õuele rajati korralik parkla drenaaži ja killustikukattega. Kalmistu tänava poolsele küljele rajati uus ilus aed. Kiriku ümbrust tasandati. Kirikusse on sisse toodud veevärk, ehitatakse WC ja remonditakse kööktuba.

Suured tööd on võtnud ka kaua aega. Oskustööde kõrval on leidunud rohkesti lihtsamad tööd kõigile abilistele ja talgulistele.

Viimane talgupäev oli laupäeval, 10. oktoobril. Tellisime selleks päevaks sooja ja päikselise ilma. Raiusime aia äärest võsa ja riisusime lehti. Mehi ja naisi, nooremaid ja vanemaid tuli kohale 15.

Ükski talgupäev ei tähenda meil lihtsalt tööpäeva, vaid pärast koristamist istume hetkeks kohvi-, koogi- ja jutupausilegi. Aitäh kõigile, kes tulid selle sügisesele talgupäevale ja on teistelgi kiriku talgupäevadel käinud!

Jätuvad remonttööd tekitavad kirikus veel tolmu, nii et sügise jooksul tuleb kindlasti veel mõni talgupäev. Pange tähele kuulutus ja lööge käed külge!

KIRIKUÕPETAJA

Taagepera raamatukogu tegevusest

Taagepera raamatukogu teeninduspiirkonna moodustavad Helme valla seitse küla: Taagepera, Pilpa, Ala, Karjatnurme, Kahu, Holdre ja Koorküla. Teeninduspiirkonnas elab 757 elanikku. Muidugi saavad teenindatud ka kõik teised külastajad, kes raamatukogu teenust vajavad. Laenuajaid on käinud isegi Tartust, Valgast, Viljandist.

Raamatukogu on avatud esmaspäevast reedeni kell 9–17. Suvepuhkuse ajal aga igal teisipäeval kell 11–17. Nii juba aastaid. Raamatukogul on ka koduleht, mille tegin siis, kui õppisin ülikoolis. Sügisel hakkas seda uuendama.

Raamatukogu sisuline töö on aastatega pidevalt muutunud üha mahukamaks: arhiivi sisseseadmine, raamatute ja ajakirjade andmebaasi sisestamine, päringutele vastamine, ürituste korraldamine, teavikute töötlemine, raamatute ja ajakirjanduse tellimine, eelarve koostamine, ruumide koristamine, individuaalne töö lugejatega, koduteenindus.

Eks raamatukogu juhataja ongi juba pikka aega töötanud juhatajast koristajani ühes isikus. Enesetäiendamine ja koolitus on pidev tegevus.

Raamatukogude sisulist tööd kontrollivad ja juhendavad Valga keskraamatukogu ning kultuuriministeerium. Aruandluse peame samuti igal aastal neile esitama, seda teeme elektrooniliselt.

Taagepera raamatukogu alustas 2007. aasta lõpust laenuamist elektrooniliselt. Ka kogu raamatufond on andmebaasi sisestatud. Tänu sellele on lugejate teenindamine ja päringutele vastamine kiirem ja kvaliteetsem.

Kuna arvutid ja internet on juba väga paljudes kodudes, ei pea alati raamatukokku tulema. Saab ka telefoni teel raamatu reserveerida ja koju tellida. Taagepera raamatukogu teenindab veel Karjatnurme päevakeskust, Koorküla rahvamaja ning vajadusel ka Ala päevakeskust.

Sellel suvel sai raamatukogus inventuur tehtud. Raamatuid on fondis 10 800, seega peaks igale lugejale ikka midagi meelepärast lugemiseks leiduma.

Lugejaid on muidugi aastatega vähemaks jäänud, hetkel on neid umbes 250. Kuid lugejad, kes külastavad raamatukogu, on aktiivsed ja teadlikud.

Võlglaste probleem on olemas, aga mitte väga hull. Eks mõned lugejad on sellised, kes ei saa ise raamatuid tagasi toodud ja neile peab seda pidevalt meelde tuletama.

Tulge kuulama ja arutama!

Eesti Töötukassa korraldab 5. novembril algusega kell 10 Helme vallavalitsuses infopäeva.

Räägitakse teemadel, mis praegu paljudel inimestel olulised:

- Kuidas leida tööd ja abi töötötsingutel?
- Erinevad töötötsinguportaalid ja -kanali
- Töötötsinguvõimalused: mis on oluline uut tööd otsides ja tööandja poole pöördudes?

Osalejatel on võimalik saada näpunäiteid CV ja motivatsiooni-

Oma pika töötamise aja jooksul olen tundma õppinud igat lugejat ja see teeb muidugi töö minu jaoks lihtsamaks.

Ootaks laste aktiivsemat lugemist, mis on aastatega kahanenud. Aga samas on neli-viis väga aktiivset õpilast, kes külastavad pidevalt raamatukogu ja valivad väga teadlikult omale lektüüri.

Lugejatest on kujunenud raamatukogu aktiiv, kes aitavad ka üritusi korraldada. Asutuse juures tegutseb juba neljandat aastat ka ristsõnalahendajate klubi Ristik.

Igal suvel toimub meil vabas looduses piknik. Viimastel aastatel on ka igal kuul mingi üritus toimunud. Inimestel on suhtlemisvajadus ja Taageperas on raamatukogu selline koht, kus seda rahuldada saab.

Raamatukogus on ka lugejatele mõeldud arvuti. Aastaid olid peamised arvutikasutajad noored ja õpilased. Nüüd on järjest rohkem ka eakamaid arvutikasutajaid juurde tulnud. On nii mõnigi juba päris tubli arvutikasutaja. Kui on soovijaid, siis individuaalselt õpetan meeleldi.

Raamatukogus on olemas võimalus printida ja paljundada. Viimast teenust on kliendid pidevalt kasutanud.

Raamatukogu rahakoti paksus sõltub peamiselt Helme vallavalitsusest. Lisaks sellele saame raamatute pearahal elaniku kohta veel riigi poolt. Sellel aastal raamatute raha riigi poolt vähenes. Omavalitsuselt aga sai raamatukogu sedavõrd rohkem, et raamatuid saab ikka tellida.

Selle eest muidugi tänud volikogule ja vallavalitsusele. Ka ajakirjad ja ajalehed tellime omavalitsuse rahadest. Aasta jooksul tellime umbes 400 uut raamatut, muidugi igast nimetusest ainult ühe eksemplari. Ajalehti on raamatukogus üheksa nimetust ja ajakirju 42 nimetust. Jätkub kõigile lugejatele ja igale maitsele.

Probleem on muidugi ruumide osas. Raamatukogu peaks kindlasti asuma esimesel korrusel, vastama avaliku teenuse nõudmistele. Töötan lootuses, et ka see probleem saab peagi positiivse lahenduse.

Soovin oma lugejatele meeldivat koostööd ja huvitavaid lugemiselamusi.

Raamatukogu telefon on 763 5516, helistada võib ka mobiilile 5384 0849. Samuti saab saata e-kiri aadressil erjalii@hotmail.ee

Erja Liivson
raamatukogu juhataja

Eesti naise tervis – meie ühine mure

Ohtlik naistehaigus emakakaelavähk on ainus pahaloomuline kasvaja, millesse haigestumise riski tänapäevane profülaktika eriti efektiivselt vähendab. Haigusest räägib Tartu Ülikooli kliinikumi naistekliiniku arst-õppejõud Lee Padrik, keda peetakse sel alal üheks tunnustatumaks spetsialistiks Eestis.

Millal on üldse meditsiinialoos emakakaelavähki ja selle ravi esmakordselt kirjeldatud, kas juba Hippokratase või Avicenna aegadel?

«Naistehaigustest on meditsiini raamatutes tõesti juba ammu aegadel juttu olnud. Millal ilmus esimene põhjalikum käsitlus emakakaelavähki, pole siiski teada. Läbi aegade on see aga põhjustanud tervisehäireid ja lühendanud eluiga mitmetel kuulsatel naistel. Näiteks suri sellesse haigusesse ka kunagine Argentina esimene leedi Eva Peron.»

Millal võeti kõnealune vaktsiin kasutusele Eestis ja kui palju seda süstitakse?

«Esimene vaktsiin registreeriti Eestis 2006. aasta suvel. Üldjuhul toimub vaktsineerimine aga praegu omaalgatuslikult, mis tähendab, et patsiendil tuleb selle eest ise tasuda.

Arvestades vaktsiini kõrget hinda, pole see kulutus kahjuks jõukohane. Samas on rõõm tõdeda, et mitmedki Eesti omavalitsused on otsustanud rahastada oma piirkonnas elavate tüdrukute vaktsineerimist.»

Peamiselt teostatakse 12aastaste tüdrukute vaktsineerimist. Miks just

selline vanus?

«Emakakaelavähki põhjustav papilloomiviirus HPV levib ainult sugulisel teel. Papilloomiviirus on hästi levinud infektsioon ja kõige sagedamini esineb seda viirust äsja suguelu alustanud noortel. Sihtgrupp, kelle vaktsineerimist meedikud kõige tõhusamaks peavad, on suguelu veel mitte alustanud tüdrukud.»

Mida ütleksite tüdrukutele ja lastevanematele, kes kardavad vaktsineerimisega kaasnevat võimalikke tüsistusi?

«Vaktsineerimist ei pea kindlasti kartma. Papilloomiviiruse vastase vaktsiini väljatöötamisele on kaasnud väga põhjalikud uuringud ja tema ohutuse nõuded on väga kõrged. Pärast vaktsineerimist võib küll tekkida punetus ja valulikkus süstekohal, mis on üsna loomulik, sest seda esineb kaastoimena ka väga paljude teiste vaktsineerimiste puhul.»

Kuivõrd võime olla optimistid selles, et tulevikus esineb Eestis emakakaelavähki vähem kui praegu?

«Eestis haigestub igal aastal emakaela vähki ligi 160 naist ja sellesse haigusesse sureb aastas umbes seitsekümmend. Kui suudaksime aga jõuda eesmärgini vaktsineerida kõik 12aastased tüdrukud, võime ehk viieteistkümnenda aasta pärast täheldada märkimisväärtset langust emakakaelavähki haigestumises.»

Küsitles
Jaan Lukas

Emakakaelavähi ennetusest edumeelsel Valgamaal

Eestis diagnoositakse emakakaelavähki aastas ligikaudu 180 naisel, 80 juhul lõpeb see surmaga. Kõige efektiivsem viis end emakakaelavähi eest kaitsta on külastada regulaarselt naistearsti, osaleda sõeluuringul ning võimalusel teostada HPV vastane kaitse-süstimine.

Tänavu jätkatakse 2008. aastal alustatud emakakaelavähki ennetavat vaktsineerimisprogrammi Helme, Tõrva ja Põdrala omavalitsustes, millega toetatakse 12aastaste tütarlaste HPV vastast vaktsineerimist. Täna on 27 riiki selle vaktsiini kompenseerivate nimekirja lülitanud. Eestis HPV vaktsiin veel riiklikku immuniseerimisprogrammi ei kuulu.

Lähtuvalt soovist tagada oma piirkonna tütardele ja tulevastele emadele parem tervis, kompenseerivad Helme vald, Tõrva linn ja Põdrala vald 2008. aastast 12aastastele tütarlastele HPV vastast vaktsineerimist 100% ulatuses. Kuur koosneb kolmest doosist ja läheb omavalitsusele maksma 4830

EEK ühe tütarlaste kohta.

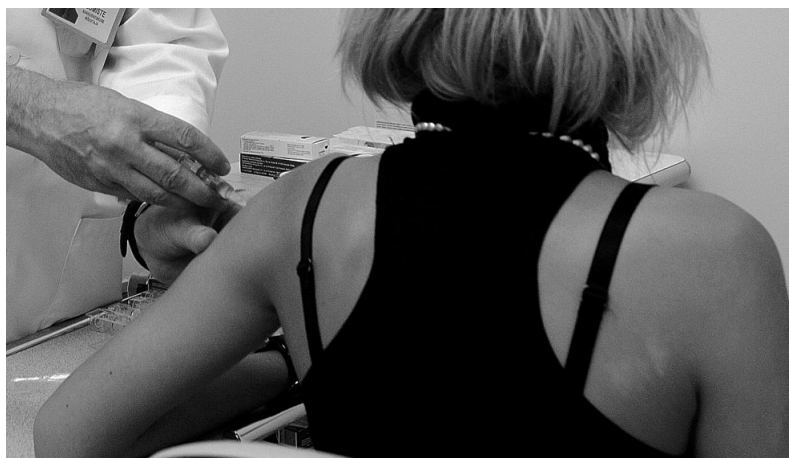
2008. aastal vaktsineeriti Helme vallas 13, Tõrvas 13 ja Põdrala vallas 12 tütarlast. 2009. aastal jätkatakse emakakaelavähki ennetavat vaktsineerimisprogrammi Helme, Tõrva ja Põdrala piirkonnas.

Vastava vanusegrupi tüdrukutele on juba tehtud esimesed kaitse-süstid: Helme vallas 10, Tõrva linnas 13 ja Põdrala vallas kuuele tüdrukule. Teine süst tehakse novembris ja kolmas vastavalt vaktsineerimisplaanile märtsis 2010.

Vaktsineerimine on toimunud lapsevanema nõusolekul ja viiakse läbi Tõrva Tervisekeskuse kaasabiga. Vaktsiin on olnud hästi talutav ja väheste kõrvaltoimetega – sarnane teiste vaktsiinidega.

Omavalitsuse toetust HPV vastasel vaktsineerimisel on teravtunud ja hinnatud kõrgelt, mida kinnitab ka asjaolu, et nii 2008. kui 2009. aastal on olnud kõik sihtgrupi tütarlaste emad-isad oma tütre HPV vastase kaitse-süstimise poolt.

Heli Holm
Tõrva Tervisekeskus

Sügisesed tegemised Ritsu lasteaed-alkkoolis

29. septembril toimus juba traditsiooniks saanud 12. mihklilaat.

Mis jäi seekord meelde? Muljed korjas kokku õpetaja Asta.

Paljude lemmik oli loterii, sest võideti huvitavaid ja meeldivaid mänguasju ning ehteid. Mõni pidi ka pettuma, kuid loterii ongi õnnemäng.

Näidend meeldis Kätlinile, Andryale, Brendale, Kennole. Tanelile, Raigole ja Evertile meeldis koorilaul.

Virmo ja Illart said laadalt mänguasju, mille üle nad rõõmu tundsid. Gertu müüs oma pirukad kiiresti.

Paljudel meeldis kohvik, kuid kahjuks ei jätkunud jäätisekokteili kõigile soovijatele.

Maikole meeldis elus jännes, nii mõnus oli talle pai teha. Aitäh kõigile laadalistele ning annetajatele!

2. oktoobril möödus õpetajapäev Ritsus teistmoodi kui tavaliselt.

Aktusel olid pejuhüüed meie kokad Sirje ja Heli.

Tunde tulid sellel päeval andma lapsevanemad. Lasteaia noorem rühmas andsid tunde Giia ja Toomas Timpson, keskmises Kersti Aas ja vanaema Helju Niit, vanemas aga Kalev Mäekalle ja Ingrid Moora.

Koolis andsid 1. klassile tunni Margit Kolju ja Anneli Toomsalu, 2. klassis Anneli Laidalu ja Marge Kivit. 3. klassis Tiia Kiusalaas.

Hiljem vestlusringis selgus, et rahule jäid lapsed ja ka vanemad.

Suur tänu veelkord lapsevanematele, kes meie õpetajapäeva meeleolukaks ja huvitavaks muutsid!

8. oktoobril käisid Ritsu lasteaed-

Lapsevanemad 1. klassi tunnis.

Asta Tsirp

alkkooli lapsed õues õppimas ning matkamas. See päev möödus Tõrvas Tikste orus. Igale õpilasele oli jagatud ülesanne, mida pidi jälgima ja leidma. Õpetajate abiga sai mõnigi taim selgeks õpitud. Vaadeldi sügise looduse märke. Ilmataatki oli meie sõber. Tagasi kooli jõudes oldi küll väsinud, kuid rõõmsas tujuis.

9. oktoobril pandi punkt leivanädalale.

Lasteaias lauldi leivast ja mängiti vanu Eesti rahvamänge leivaküpse-

tamisest.

Kohal oli ka jännes, kes küpsetas leiba. Lõpuks söödi küüslauguleiva-kesi ja oh-üllatust: küpsetatud leiva sees olid kamabatoonid!

Koolis söödi Aino tädi küpsetatud leiba. Aitäh talle!

Enne leiva maitsmist austati leiba ja tema tegijat.

Vanasõnad ja mõistatused leivast olid omal kohal. Küll maitses hea krõbeda koorega iseküpsetatud leib!

Ülle Taal

TOIMETULEK TÖÖTUNA

Jim Stringhan ja David R. Workmani teose "The Unemployment Survival Guide" põhjal tõlkinud ja koostanud Maie Lüüs

Sissejuhatus

Käesoleva artikli eesmärk on aidata värskel töötul oma olukorra paremini kohaneda. Need soovitusused ei pruugi olla küll kõik uudsed, aga siiski meeldetuletamist ja rakendamist väärt.

Sisukord

1. Enda "poputamine" töö kaotamise järel
2. Töötus kui täiskohaga töö
3. Enda julgustamine
4. Igapäevase rutiini loomine
5. Hea une tagamine
6. Liikumise ja füüsiliste harjutuste positiivne mõju
7. Ülesõõmise vältimine
8. Rahaasjade korraldamine
9. Kodu korda!
10. Kodu üldmulje muutmine
11. Töökoha kaotusest lastele rääkimine
12. Elutervete hoiakute õpetamine lastele
13. Pere ühine aeg
14. Töö otsimise aja paikapane
15. Kui olemine sunnitud ajutiselt vanemate juurde kolima ...
16. Isolatsiooni vältimine
17. Tööta staatusega seotud häbit ülesaamine
18. Naer on terviseks
19. Positiivselt meelesstatud inimeste lähedusse hoidmine
20. Tugirühma loomine
21. Teiste inimeste aitamine
22. Kingituste tegemine
23. Juhutöö vastuvõtmine
24. Uute oskuste/teadmiste omandamine
25. Energiataseme kõrgel hoidmine
26. Ülekvalifitseerituse probleem
27. Lõõgastumine
28. Puhkus kodust eemal
29. Tasuta meelelahutused
30. Odavad meelelahutused
31. Sisseostude tegemine
32. Ärevusest vabanemine töö otsimise eel

I Enda "poputamine" töö kaotamise järel

Isegi siis, kui meile endale tundub, et me ei saa enam iial tööd, ei pruugi see nii olla.

Töötusjäämise esimene päev või nädal on tõenäoliselt üks hullemaid aegu meie elus, mil laseme ennast täiesti lõdvaks: võib-olla käime terve päeva pesemata ja pidžaamas ringi, sööme tohututes kogustes oma lemmiktoitu, vahime valimatult kõike telekast ja olemegi üleval nii kaua, kui tahame – ühesõnaga laiskleme.

Selles kõiges pole midagi laiduväärset, sest pärast

töökaotusest johtuvaid läbielamisi on vaja ennast poputada. Me ei pea hakkama kohe oma tuleviku pärast muretsema ega esimese hooga uut tööd otsima. Meil peab jääma aega ka enda haletsemiseks ja lohutamiseks.

Võime magada nii kaua kui tahame või teha midagi muud, mis meid uues olukorras lohutab ja meile jõudu annab, pidades seda oma aku laadimiseks või aja maha võtmiseks, enne kui uuesti tegevusse astume.

II Töötus kui täiskohaga töö

Töökohast ilmajäämine võib olla emotsionaalselt kurnav ja väsitav, mida tunnistavad paljud töötusjäänud. See eluperiood tekitab paratamatult stressi – hakatakse muretsema rahaliste ressursside vähenemise ja uue töö otsimisega seonduvate raskuste pärast.

Ent töötust võib käsitleda ka täiskohaga tööna. On inimesi, kes naudivad töö otsimist, kuna neile meeldib väljajaade rakendada oma teisi oskusi ja teadmisi.

Niisiis, selle asemel, et sattuda masendusse, kuna meie teeneid lähitulevikus ei vajata, saame rakendada oma hüvanguks mitmeid teisi omadusi ja oskusi.

Loomingulisus

Loovus on oskus, mis kulub meile marjaks ära, kuna töötuna olemine sunnitud planeerima oma piiratud rahalisi ressursside kasutamist, otsima tulusat tööd ning leidma samal ajal ka elust rõõmu.

Kannatlikkus

Meil läheb vaja ka kannatlikkust, et mitte vihastuda või julgust kaotada, kui me kohe tööd ei leia ja otsima võimalusi, kuidas võimalikult odavamalt lahutada oma meelt ajal, mil saadame laiali oma CVsid.

Peame ka enda suhte kannatlikkust välja näitama, et me enesehinnang ei langeks liiga madalale, kui teeme tööstlustel vigu või kaotame tegutsemisainu. Motiveerituse puudumise vältimatu pärast töökaotusega kaasnud enesekindluse vähenemist ja muutunud päevarutiini. Kindlate tähtaegade puhul on ennast tunduvalt lihtsam distsiplineerida.

Meil tuleb olla kannatlik ka teiste inimestega, kes meid laiskuse või millegi muu pärast kritiseerivad. Võiksime pidada oma olukorda pigem väljakutseks – talvuskatseks – kus pane me ennast proovile, et näha, kui hästi nüüd hakkama saame.

Visadus

Peame olema ka visad, et vorpida tööle võtmise avaldusi, saata laiali CVsid ja käia tööstlustel, kuni leiame lõpuks püsiva töökoha. Pidades visadust üheks oma oskuseks, leiame motivatsiooni ka selle rakendamiseks.

Üks võimalus, kuidas seda omadust rakendada, on olla pidevalt valvel nende inimeste suhtes, kes võivad meile meie töötusjäämise kasulikuks osutada. Ehk keegi meie tuttavatest võib soovitada meid kellelegi, kellel vajalikke tutvusi, kes omakorda võib anda meile head nõu, kust tööd leida või seda ise pakkuda.

Järgneb

DIGI-TV vaatamiseks on vaja ainult digiboksi või tüüneriga televiisorit!

TELEVIISOR LG 32 LCD

Hind: 6 190,00 kr
6 990,00 kr

Järelmaks: 169 kr / kuus

Sissehitatud digiboks
Diagonaal 32" (81 cm) laiekraan
Maks. resolutsioon 1366x768
Kontrastsus 30000:1
Heledus 500 cd/m2

DIGIBOKS STRONG

Hind: 1 190,00 kr
1 399,00 kr

Digitaalse maapealse edastuse vastuvõtja kõikide MPEG4 ja MPEG2 vaba leviga tele- ja raadiokanalite vastuvõtuks maapealse sise- või väliantenni kaudu (sõltub signalist) Eesti kanalid: ETV, ETV2, KANAL2, TV3, TV6, Kanal 11 (omab Eesti digilevi märki)

TELLIMINE tel: 6 256 056
või internetist www.e7.ee
KÕIGE PAREMAD HINNAD

hooajakaupade veebipood

Reis GOTLANDILE toimub 4.–9. juulini 2010. aastal

1. päev. Väljasõit Tõrvast umbes kl 13. Tallinna D-terminalist kell 18 väljuva laevaga alustame sõitu Stockholmi, ööbime neljakohalistes kajutites, laevas kehtivad maksevahendina SEK ja EEK. Toitlustamine lisatasu eest.

2. päev. Hommikul jõuame Stockholmi, kust tee viib meid Nynäshamni sadamasse, kuhu on umbes 60 km. Laev liinil Nynäshamn-Visby sõidab umbes 3 tundi: naudime meresõitu ja kauneid loodusvaateid. Öhtupoolikul jõuame Visbyse. Majutus kampingus. Tee me väikese jalutuskäigu keskaegses hansalinnas.

Jalutame rooside tänaval, kus roosid kasvavad kivide vahelt lausa majade katusteni ja imetleme kaupmeeste uhkeid maju Rannatänaval. Ööbimine kampingus.

3. päev. Alustame tutvumist saarega. Põhja-Gotland pakub erilisi looduselamusi, siin on järsud lubjakivist kaljuseinad, puutumatu ja rikkalik taimestik ning pehmed rannaliivad. Teel astume sisse ka mõnesse kirikusse. Sõidame kohaliku praamiga Gotlandist Fårö saarele, mitme maailmakuulsale rootslase suvituspaika, kus teeme väikese ringkäigu.

Tagasiteel külastame Bunge vaibaõhmuuseumi ja imetleme vaadet kogu saarele.

Öhtuks jõuame tagasi Visbyse: 3,5 km pikkune võimas linnamüür, maalilised kirikuvaremed ning kitsad ja käänelised tänavad, kuulub Püha Maria toomkirik. Ööbimine samas kampingus.

4. päev – Lõuna-Gotlandi päev. Astume sisse Lummelunda koobastesse: näeme huvitavaid fossiile ja tilkekivimoodustisi ning saame aimu saare tekkeloost ja geoloogiast. Imetleme Gotlandile iseloomulikke kalurikülasid, näeme pronksiaegseid matmiskohti. Öja kirik – üks saare kaunistest. Saare lõunatipus Hoburgeni vanakese juures imetleme laiuvat merd. Külastame pisikest käiakivimuuseumi ja Etelhemu keraamikatöökoda, kus tehakse Gotlandile tüüpilisi savinõusid. Roma kloostrivaremed.

Visby linn. Ööbimine samas kampingus.

5. päev. Väljasõit varahommikul. Praamilaev viib meid Visbyst Nynäshamni.

Pealelõunal jõuame Stockholmi. Võimaluse korral jalutuskäik Stockholmis vanalinnas, vihmas korral Vaasa laeva muuseum: õpilastele tasuta, täiskasvanutele umbes 70 SEK.

Öhtul kell 17.45 väljub väljub

Burgsviki käiavabriku reklaam.

Postimees/Scanpix

laev Silja terminalist liinil Stockholm-Tallinn, ööbime neljakohalistes kajutites. Toitlustamine laevas lisatasu eest, öhtul võimalus külastada varieteeprogrammi showbaaris.

6. päev. Hommikul kell 10 jõuame Tallinna. Koju saabume umbes 13-14.

REISI HIND: 5890 EEK – grupp min 40 inimest

REISI HINNA SISSE KUULUB:

- sõit mugavustega bussis: WC, DVD, kuum vesi
- laevapiletid ja kajutikohad Tallinn-Stockholm-Tallinn: kajutikohad neljastes kajutites öistel ülesõitudel
- praamisõidud Nynäshamni Visbyse ja tagasi
- ööbimised kampingus
- giiditeenus ja ekskursionid

Laevahindade muutmisel või muude maksude lisandumisel muutub vastavalt ka reisi hind.

LISATASU EEST:

- tasulised sissepääsupiletid
- reisikindlustus või reisitorke-kindlustus umbes 80-100 EEK
- söögid laevades ja kampingus
- TOIDUD LAEVAS 2009. aastal
- Baltic Queeni ja Victoria öhtusöök: täisk 407 kr, laps vanuses 12-17 aastat 235 kr, laps vanuses 6-11 aastat 156 kr, kuni viieaastastele tasuta
- Baltic Queeni ja Victoria hommikusöök: täisk 149 kr, laps vanuses

12-17 aastat 94 kr, laps vanuses 6-11 aastat 63 kr, kuni viieaastastele tasuta

Ööbimine Gotlandil on kampingus. Majad on umbes 4-8kohalised, dušš ja WC asuvad majas.

NB! Kaasa voodipesu ja käterätt!

Igal reisijal peab olema kaasas kehtiv pass või ID-kaart!

PARTNER REISID

Betooni 9, 51014 Tartu
tel 503 0257, 734 4260

partnerr@travelnet.ee

Kes on reisist huvitatud, sellele tuleks sellest teatada öhtuti telefonil 5306 1774 või 763 2270 Mall Lepikule. Hiljemalt 30. oktoobriks 2009 ootan ettemaksu suuruses 500 EEK inimese kohta. See on vajalik ööbimispaiga broneerimiseks Gotlandil. Maksta saab osade kaupa. Raha ei koguks detsembris ega jaanuaris.

Reisidega alustasime Helme SIKS kuus aastat tagasi. Selle aja jooksul on toimunud seitse reisi. Helme-Tõrva rahvas ja mujaltki pärit reisihuvilised on meiega käinud ühepäevalistel reisidel Riias ja Mihhailovskojes. Pikemad reised on olnud Peterburi koos Kroonlinna külastusega, Rootsimaale Astrid Lindgreni radadele, Ventspilsis ning Ahvenamaale. Sel suvel käisime Vilniuses, Klaipedas ja Nida poolsaarel.

Mall Lepik

Külasimman Taageperas

22. augustil toimus järjekordne Taagepera külasimman, seekord kolmandat aastat. Külastele esinesid Tõrva muusikakooli lapsed. Lastele andis puhkust Karl Käsper akordioonil.

Raili Visteri juhatusel said nii suured kui väikesed ümber lõkke ringmänge mängida. Viidi läbi ka viktoriin.

Loomulikult oli ka traditsiooniline moosivõistlus, kus parimatele moosikeetjatele oli välja pandud suhkrukott. 1. koha moosi keetis Pil-

le Valner, 2. koha sai Klaire Vaher ja kolmanda Ave Visor.

Toimus ka laste joonistusvõistlus. Seekordne teema oli «Meeldejäävaim sündmus Taageperas». Peolised hääletasid parimateks:

- kuni 5aastaste seas – Angeelika Visor
- kuni 10aastaste seas – Valdo Visor
- kuni 15aastaste seas – Laura Sillaots

Külaseltsi nimel
Karin Renke

Helme-Tõrva Elu

tervitab uusi ilmakodanikke

KAROLA PILM
19.09.2009

LASTERAAMATUKOGU TAAS AVATUD!

Ootame teid E-R 12-18.
L ja P ajutiselt suletud.

Tulge meile külla
Mõmmiku teisele korrusele.

PEREJUUKSUR

Tõrva keskkonnas Tartu tn 4
Avatud E-R 9-17

L 10-14

Marylin 5362 7401
Kairi 5373 5901

LEIA ENDA JAOKS AEGA JA TULE
KÜLASTA MEID JUBA TÄNA!

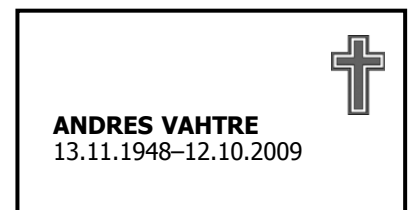
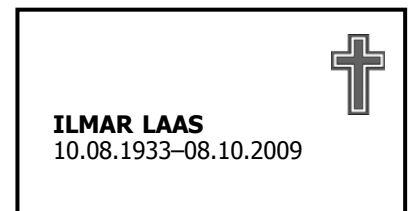
OÜ SEMT

teostab katuse-, fassaadi-, üldehitus- ja renoveerimistöid. Töö kiire ja korralik.

Tel 506 2377

Järgmine Helme-Tõrva Elu ilmub 26. novembril.

Toimetus ootab kaastöid hiljemalt 16. novembriks.

Helme-Tõrva Elu

Väljaandjad: Tõrva linnavalitsus tel 766 5310, faks 766 1731,
Helme vallavalitsus tel 766 8452, faks 763 3332.

Toimetaja:
Talvi Must, tel 763 2504,
e-post talvim@torva.edu.ee.

Tehniline teostus ja küljendus
OÜ Valgamaalase Kirjastus Valgas,
trükk AS TRÜKIS Jõhvis.